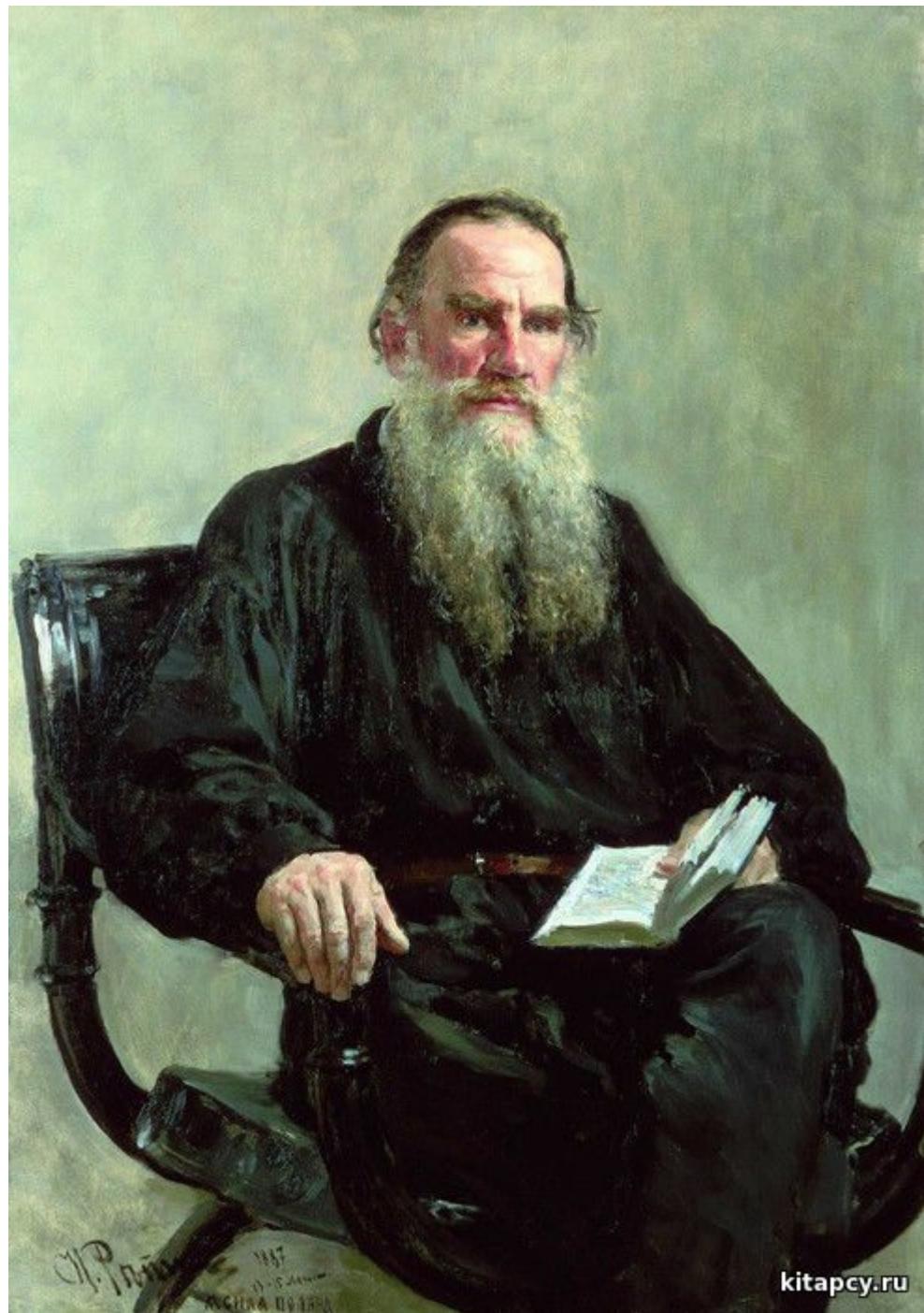

Meşhur adamlaryň durmuşyndan: Lew Tolstoý

Category: Kitapcy, Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly
написано kitapcy | 23 января, 2025

Meşhur adamlaryň durmuşyndan: Lew Tolstoý **LEW TOLSTOÝ**

(09.09.1828-20.11.1910)

Baý pomeşigiň maşgalasynda dünýä inen Lew Tolstoý mugallymlary

tarapyndan ne okamaga, ne öwrenmäge höwesi bolan çöññe okuwçylaryň biri hasaplanypdyr.

Geljekki ýazyjy otuz ýaşanda özünü eýýäm garran we gelşikden gaçan hasaplap, öýlenmäge bolan höwesi gaçypdyr. 1862-nji ýylda Sofiýa (Sonýa) Andreýewna Behrs atly lukmanyň gyzy oña durmuşa çykmaǵa razy bolanda öz-özüne geň galýar. Otuz dört ýaşly Tolstoý toý gijesi on sekiz ýaşly gelnini hyzmatkärleridir her dürlı aýal-gyzlar bilen arasynda bolup geçen jynsy gatnaşyklarynyň iň bir ownujak detallaryna čenli jikme-jikme ýazylan gündeliginı okamaga mejbür edýär. Ýone Sonýanyň pikiriçe bu ýazgylar juda gereksiz we öte geçilip ýazylan zatlardy. Şonuň üçinem ol ertesi gün öz gündeligine şular ýaly ýigrenji ýagdaýa duçar bolandygyndan nalap ýazypdyr.

"Uruş we parahatçylyk", "Anna Karenina" ýaly eserleri oña şanşöhrat we ummasyz pul gazandyranam bolsa, şol bir wagtyň özünde öz durmuşynyň o diýen öwerlik däldigi baradaky pikirini-de perçinläpdır. Ýazyjy ruhy taýdan ejir çekipdir, saglygy ýagdaýy mazaly ýaramazlaşypdyr. Şol döwür ol düýpli ruhy özgerişi başdan geçiripdir, toba gelen ýazyjy mundan beýlæk takwalygy yüz urup, yñdarma dindara öwrülýär. Ýazyjy öz baýlygyny boşadyp goýbeden hyzmatkärlerine paýlap hemmeleri haýran galdyrypdyr. Ýone onuň täze pukara durmuşy aýalynyň göwnüne ýaramandyr. Sonýanyň birgiden çagany dünýä inderendigine, onuň "Uruş we parahatçylygy" tutuş ýedi gezek tăzeden göcürendigine garamazdan, Tolstoý bir gezek "Meniň keseliimiň başy Sonýa" diýip nalapdyr.

Tolstoý ýaşan döwründe edebiýat boýunça Nobel baýragyny almandyr. 1901-nji ýylda bu abraýly baýragyň ilkinji gezek gowşurylyşynda iň güýcli talaşgäriň Tolstoýdygyna garamazdan, baýrak fransuz şahyry Sýulli-Prýudoma berilýär.

Soñ-soñlar Tolstoýyň "Kreyser sonatasy" powestinde aýal-gyzlaryň mertebesiniň peseldilýändigi bu baýragyň oña berilmezligine sebäp hökmünde görkezilipdir.

Dindar bolan döwürleri werziş bolnan endiklere erk etmegin bagtyýarlygyň açary hasaplan ýazyjy et iýmekden doly el çekip barypýatan wegetariana öwrülýär. Onuň bar iýip-içýän zady süle

şülesiden, gara çörekden we käşirdir beýleki gök önumlerden taýýarlanan bulamakdan ybarat bolupdyr.

Tolstoý spirtli içgilerdir çilimdenem ymykly arany açýar? "Adam näme sebäpli özüni süpüge öwrüp biler?" diýen makalasynda adamlaryň arakdyr çilim ýaly zyýanly endiklere wyždanlaryny köşesdirmek üçin

Ýazyjy özara gatnaşygy aňsatlaşdyrmak üçin halklaryň parahatçylygyny üpjün etmek maksady bilrn döredilen halkara emeli dili bolan esperanto dilini wagyz etmegin tarapynda çykyş edipdir. Ol bu dili üç-dört sagadyň içinde öwrenendigini ýazypdyr.

Tolstoý bilen Iwan Turgenýew uzak wagtlap ýakyn dost bolanam bolsalar, kem-kemden, hususanam Tolstoýyň göwnedegijilikli hereketleri sebäpli biri-birinden daşlaşypdyrlar. "Atalalar we ogullaryň" awtory soñ-soñlar şeýle diýipdir: "Biz doly biri-birimize ters ýagdaýda. Men çorbany halasam, Tolstoý ony hökman ýigrenýär". Iň soñky dawalary dostlarynyň biriniňkide agsamlyk iýenlerinde bolup geçipdir. Özara gürrün gyzyşanda Tolstoý gyzyna terbiye berşinden nägile bolup, Turgenýewi ýepbeklemäge durupdyr. (Gyz Turgenýewiň hyzmatkärinden bolan binika çaga eken). "Ol gyz seniň aýalyňdan bolan bolsa, sen oña has gowy üns bererdiň" diýip, Tolstoý oña soñky sözünü aýdypdyr. İki ýazyjy dost biri-birileri bilen gyzyl ýumruga girer ýaly derejede ýakalaşýarlar, ahyrynda Tolstoý Turgenýewi duele (ikiçäk atyşyga) çagyryar. Sapançalara ok sürülyär. Hernä edebiýat meýdanynyň iki läheňi biri-birine ok atmakdan saklanypdyr, olar dagy-duwara biri-birlerini ýüzlerini görmezlige äht edip, ol ýerden aýrylypdyrlar.

Robert SNAKENBERG.

Terjime eden: Has TÜRKLEN.

[Surat: I.Repin «Tolstoýyň portreti», 1887](#) Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly